

Tradicija in temelj požarnega varstva

Prostovoljno gasilsko društvo Ljubljana mesto je zraslo v času, ko je po Sloveniji potekal boj za uveljavitev slovenskih društev, kot nosilcev slovenske narodne zavesti.

Začetki organiziranega gasilstva segajo v 13. stoletje, ko so se pojavile prve oblike gasilstva v Vzhodni marki (Ostmark) in je bil 1278. leta izdan tudi prvi gasilski red. Na slovenskem območju pa velja 1785. leta izdan gasilski red za najstarejši tovrstni dokument, ki je obravnaval požarno varnost. Predhodnice gasilskih čet so bile požarne brambe, ki so jih začeli ustanovljati v prejšnjem stoletju in sicer v večjih industrijskih mestih. V Avstro-Ogrski je bila ustanovljena prva požarna bramba 1831. leta v tobačni tovarni SCHWATZ na Tirolskem.

V Ljubljani so bili gasilci zelo primitivno organizirani vse do Napoleonovih časov, ko je generalni guverner province Ilirije izdal 1814. leta odlok, naj mesto Ljubljana uvede požarno policijo in poskrbi za splošno gasilsko službo. Ta odlok je sicer postavil temelje gasilstva in požarne službe v Ljubljani, vendar pa je trajalo še precej časa, da se je začelo gasilstvo organizirati v pravem pomenu besede. Organiziranje gasilstva sega v obdobje 60 let v prejšnjem stoletju.

Do resnejših priprav za ustanovitev pravega gasilskega društva je prišlo šele v času županovanja dr. Suppana. Po dolgih pregovorih, premišljanjih in odlaganjih je končno prišlo 30. marca 1870. leta do občnega zbora društva v sobi gostilne SOKOL na Mestnem trgu. Ob 18. uri in 46 minut je bilo društvo potrjeno in izvoljeno je bilo tudi načelstvo s stotnikom Franom Doberletom na čelu. V načestvu so bili še: Ivan Janesch, Valentin Schafer, Otmar Balberg, Adolf Jaksche, Nikolaj Ründolzer, Fran Ehrfeld, Jurij Krieger, Albert Samassa, Jakob Witt, Josip Lölsdorf, Franc Fink, Gabriel Urbas, Albin Ahčin, Vi-

ljem Kos, Josip Schulz in zdravnik dr. Ferdinand Eržen. Društvo je dobilo naziv **Ljubljansko prostovoljno gasilsko in reševalno društvo Ljubljana mesto.**

Društvo je po ustanovitvi dobilo prostore na dvorišču Magistrata in je v njih delovalo vse do leta 1896. Delo društva se je takoj začelo, saj so prevzeli dežurno službo v nekaterih pomembnih ustanovah in hišah kot npr. v Operi, kar lahko razberemo iz reportne knjige, ki so jo vodili dežurni gasilci. 26. junija 1870. leta pa so že posredovali pri prvem požaru ob 11. uri, kjer je pri gašenju sodelovala ena četa. Kot reševalno društvo so posredovali z intervencijami celo do Kočevja, od koder so vozili bolnike v ljubljansko bolnišnico.

Članstvo v društvu je bilo mešano, saj so bili v njem tako Slovenci kot tudi Nemci, ki so tudi nenehno in močno pritiskali, da bi bilo društvo popolnoma nemško. Temu so se zavedni Slovenci upirali, zlasti pa še potem, ko se je začel vtikati v zadeve društva Turnverain, nemška požarna bramba. Tem pritiskom so se mnogi uklonili in med njimi tudi načelnik Fran Doberlet. Fran Doberlet, ki ga danes

Vod gasilcev pred barako ob »klavnici«, med njimi tudi soustanovitelj društva Jeršin

imenujemo očeta slovenskega gasilstva, je kot pobudnik, organizator in ustanovitelj društva moral leta 1899. odstopiti in njegovo mesto je 30. januarja 1899. leta prevzel Slovenec Ludovik Štrcelj. Dolej so bili vsi zapisniki sej načelstva v nemščini, od takrat dalje pa v slovenščini ter se je tudi načelstvo preimenovalo v odbor.

Zmaga slovenskih rodoljbov v društvu je pogojevala tudi hiter razvoj gasilskih društev po Sloveniji. To pa je bilo zlasti še toliko lažje, ker

je v istem letu gasilec Ignacij Mrhar sestavil **prvi slovenski gasilski vadnik**, ki je postal osnova za delo v gasilskih društvih.

Delo gasilskega društva je tudi med Ljubljančani dobilo široko podporo, saj je imelo društvo že mnogo rednih in podpornih članov. Ti so organizirali akcijo za zgraditev gasilskega doma in 8. septembra 1899. leta je bil slovesno odprt Mestni dom, kjer je začelo svojo še bolj uspešno delo društvo. V prostorih Mestnega doma so bili ločeni prostori

za gasilce in za reševalce.

Prva svetovna vojna je nekoliko zavrla delo društva, ki pa je znova zaživelo po končani vojni. Mesto se je začelo širiti, rastla so industrijska podjetja in potrebe po požarni varnosti ni moglo več zadovoljiti prostovoljno gasilstvo. Leta 1922 so zato ustanovili poklicno gasilsko četo, ki je bila izključno sestavljena iz članov Prostovoljnega gasilskega in reševalnega društva

Sindikata in skrb za standard delavca v Gradisu

Kako pomembno je vprašanje standarda v aktivnosti sindikata, priča tudi zelo obsežno tretje poglavje Osnutka sklepov devetega kongresa Zveze sindikatov Slovenije, ki govorijo o »prizadevanjih za razvoj družbenega in osebnega standarda ter smotrno izrabo prostega časa«.

Prav tako kot v osnutku sklepov 9. kongresa ZSS, so bila vprašanja standarda delavcev močno prisotna tudi v sklepih 8. kongresa ZSS, na osnovi katerih smo skrb za standard delavcev vgradili tudi v programe sindikalne aktivnosti v Gradisu.

Zaradi specifičnih pogojev dela v gradbeništvu je naša osrednja skrb usmerjena k zagotavljanju ustrežne nastanitve delavcev in vzporedno s tem k prehrani delavcev. Naš končni cilj je, zagotoviti potrebno število ležišč v samskih domovih in ukinitvev takojmenovanih trajnejših provizorijev (barak) v krajih sedežev naših TOZD. Temu se seveda ne bomo mogli izogniti na oddaljenejših in dolgotrajnejših gradbiščih. Trenutno imamo v Gradisu približno 2700 ležišč v samskih domovih, kar seveda ne zadostuje potrebam. Predvsem je vprašanje samskih domov pereče v Ljubljani in Mariboru, in v

manjši meri tudi v drugih naših »centrih«. Z gradnjo samskih domov pa je tako, da je vedno prisotnih kup problemov. Največkrat je težko zagotoviti ustrezno lokacijo. Pri tem nam bo v pomoč tudi medrepubliško - pokrajinski družbeni dogovor o minimalnih standardih življenjskih in delovnih pogojev gradbenih delavcev, ki se sprejema na pobudo Zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev. Ta med drugim določa, da je potrebno v programih razvoja urbanizacije mest in naselij obvezno določiti tudi lokacijo za izgradnjo samskih domov za gradbene delavce. Sindikalne organizacije pa bodo morale aktivneje sodelovati pri pripravi gospodarskih načrtov in programov razvoja, da bodo v okviru teh zagotovljena tudi potrebna sredstva za izgradnjo samskih domov.

Prehrano zagotavljajo TOZD svojim delavcem na dva načina, in sicer iz lastnih menz ali obratov družbene prehrane. Podatki kažejo, da je prehrana iz lastnih menz tako po kakovosti kot po količini dobra, medtem ko delavci s hrano iz obratov družbene prehrane niso vedno zadovoljni in zainteresiranost delavcev za tak način organizirane prehrane pada. Ker vsaj

enega ali dva obroka delavci uživajo na gradbišču, bi morale sindikalne organizacije več pozornosti posvečati urejenosti jedilnic na gradbiščih, pri čemer smo v Gradisu večkrat preskromni in varčujemo na nepravem mestu. Posebno pozornost sindikata zaslužijo podatki, da nismo uspeli v vseh TOZD zagotoviti obveznega topllega obroka malice.

Ob problematiki nastanitve in prehrane velja poudariti, da smo v sindikatu veliko besed porabili za razpravo o poenotenju cen nastanitve in prehrane. Seveda ne gre za absolutno poenotenje, ampak zato, da bi delavci v različnih TOZD plačevali isto ceno na istem gradbišču, v isti menzi, istem samskem domu. Na tem področju si najbrž premalo prizadevajo strokovne službe v TOZD in delovni skupnosti.

Zadnja leta dajemo ponovno vse večji poudarek počitniškim domovom, ki so še najbolj dostopni za oddih delavcem. Tega smo se zavedali tudi v Gradisu in veliko energije vložili v priprave za izgradnjo počitniškega doma v Biogradu na moru. Izpeljava zastav-

ljenih načrtov na tem področju je nujna, saj sedanje kapacitete počitniških domov - približno 200 ljudi - še zdaleč ne zadoščajo, pa še koristimo jih ne najboljše. Malo je primerov, ko bi sindikalna organizacija omogočila svojim delavcem oddih v počitniškem domu iz zdravstvenih razlogov. Tudi na nedavnem jugoslovanskem posvetovanju o športni rekreaciji je bilo ugotovljeno, da v drugih republikah takšnim oblikam oddiha in rekreacije posvečajo neprijetno več pozornosti. Razmisliti pa bomo morali tudi o tem, kako popestriti bivanje v počitniškem domu, da bomo delavcem, razen postelje in treh obrokov hrane nudili še kaj več. Šele potem bomo lahko govorili o aktivnem oddihu.

Kar se tiče športno-rekreativne dejavnosti, največkrat delavcem omogočimo le udeležbo na Gradisovih športnih igrah in nekajdnevne predhodne priprave. Ponekod pa še tega ne. Redki so primeri celoletne množične aktivnosti. V zadnjem času so močno na »udaru« najrazličnejše »ija-de« prav zato, ker niso rezultati množičnosti. Te pa ni moč doseči brez ustreznih kadrov ter osnovnih rekreacijskih objektov.

Predvsem izobraževanju volonterskih kadrov bomo morali posvečati več pozornosti in vložiti več energije tudi v sindikatu in drugih dejavnostih, ne pa z brezbrinim odnosom spodbijati dobre volje še tistim nekaj posameznikom, ki so pripravljeni pomagati. Pomembnem prispevek k razvoju rekreacije pa predstavlja nedvomno tudi ustanovitev Planinskega društva Gradis, pri čemer je svoj delež prispeval tudi sindikat.

Opisan je samo del problematike, standarda delavcev in to tisti del, kjer smo nekaj več storili, del, ki je bil v aktivnosti sindikata nekoliko bolj prisoten. V naše delo smo premalo vključevali vprašanja zdravih, varnih in humanih delovnih razmer, vprašanja zdravstvenega varstva, varstvo okolja, nekoliko bolj, a še vedno premalo je prisotna aktivnost na področju kulturnega življenja delavcev ipd.

Nenazadnje pa moramo ugotoviti, da svojega standarda ne zagotavljamo samo v svoji temeljni organizaciji ampak je del našega standarda tudi to, po kakšnih cestah se vozimo, po kakšnem vrtcu so naši otroci, v kakšni šoli, kako je urejena naša stanovanjska soseska, krajevna skupnost itd... Vse to pa so tudi naloge sindikata, ki izhajajo iz osnutka sklepov 9. kongresa ZSS.

Valter Maston